

حریم خصوصی

و امر به معروف و نهی از منکر

www.ketab.ir

مرضیه سادات موسوی زاده

سرشناسه: موسوی زاده، مرضیه سادات، ۱۳۵۸
 عنوان و نام پدیدآور: حریم خصوصی و امر به معروف و نهی از منکر
 تالیف و گردآوری: مرضیه سادات موسوی زاده
 مشخصات نشر: تهران: مرضیه سادات موسوی زاده، ۱۳۹۴
 مشخصات ظاهری: ۱۴۶ص
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۰۴-۴۰۴۴-۲
 وسعت فهرست نویسی: فیا
 موضوع: حریم شخصی - جنبه‌های مذهبی - اسلام
 موضوع: امر به معروف و نهی از منکر
 موضوع: حریم شخصی
 رده بندی کتبی: ۱۳۹۰-۴۰۴۴-۴۰۴۴/۱۷/۲۳۰ BP
 رده بندی دیویی: ۲۹۷/۲۸۳۱
 شماره کتابشناسی ملی: ۴۰۱۷۰۳

نام کتاب حریم خصوصی و امر به معروف و نهی از منکر
 مؤلف مرضیه سادات موسوی زاده
 طرح جلد و صفحه آرای چاپ طرح نفیس
 لیتوگرافی و چاپ مجامع چاپ طرح نفیس
 نوبت چاپ اول، اردستان، ۱۳۹۴
 شابک ۹۷۸-۶۰۰-۰۴-۴۰۴۴-۲
 شمارگان ۱۰۰۰ نسخه
 بهاء ۷۰۰۰ تومان

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

نشانی: تهران، خ. دماوند، ایستگاه پل/خ. شهید افشاری / پ ۱۷ / چاپ طرح نفیس
 تلفن ۷۷۹۵۴۰۰۰

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه

فصل اول

واژه‌شناسی

۵	تبیین مفهوم حریم خصوصی
۶	معنای لغوی حریم خصوصی
۸	مفهوم اصطلاحی حریم خصوصی
۹	مجامع عمومی
۱۰	تبیین مفاهیم امر به معروف و نهی از منکر
۱۰	معنای لغوی امر به معروف و نهی از منکر
۱۱	معنای اصطلاحی امر به معروف و نهی از منکر
۱۲	تفاوت امر به معروف و نهی از منکر

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل دوم

حوزه های مرتبط با حریم خصوصی

۱۴	حریم اطلاعاتی
۱۴	حریم جسمانی
۱۵	حریم ارتباطات
۱۵	حریم خصوصی منازل و اماکن
۱۶	واژگان مرتبط با حریم خصوصی
۱۶	کرامت انسانی
۱۸	حقوق شهروندی
۱۸	محرمانگی
۱۹	حق خلوت
۲۰	تحفظ
۲۱	آزادی
۲۲	حریم خصوصی در اسلام
۲۲	حریم خصوصی در آیات قرآن کریم
۲۲	حریم مکانی افراد
۲۴	حریم آبرویی افراد
۲۵	حریم خصوصی در روایات

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

ممنوعیت تجسس از دیگران.....	۲۵
عدم تفتیش عقاید دیگران.....	۲۶
پوشاندن عیب دیگران.....	۲۶
ممنوعیت استراق سمع.....	۲۶
ضرورت وجود حریم خصوصی و اهمیت آن.....	۲۷
دلایل نقلی.....	۲۷
دلایل عقلی.....	۳۰
مبنای حمایت از حریم خصوصی.....	۳۱
حمایت حریم خصوصی از آزادی و استقلال فردی.....	۳۱
حمایت از آزادی و استقلال فردی در برابر انواع.....	۳۱
حمایت از آزادی و استقلال فردی در برابر دولت.....	۳۴
حمایت حریم خصوصی از آبرو و حیثیت افراد.....	۳۵
نیاز فطری انسان به حریم خصوصی.....	۳۵
مبانی جامعه شناختی و جرم شناسی.....	۳۶
پیشگیری از وقوع جرایم احتمالی.....	۳۶
نسبیت حریم خصوصی.....	۳۷
تعیین قلمرو حریم خصوصی.....	۳۸
از طریق افعال مجرمانه.....	۳۸
استناد به مبانی نظری.....	۳۸

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
انتظار افراد.....	۴۱
الف) عمومی یا خصوصی بودن مکان نقض حریم خصوصی.....	۴۲
ب) آلودگی یا حساس بودن موضوع حریم خصوص.....	۴۳
ج) استفاده احتمالی از اطلاعات حاصل از نقض حریم خصوصی.....	۴۳
د) وسایل و روش های نقض حریم خصوصی.....	۴۴
ه) وضعیت یا معیشت مدعی حریم خصوصی.....	۴۴
حریم خصوصی بین مقامات و شخصیت های دولتی.....	۴۵
الف) مقامات و شخصیت های دولتی داوطلب.....	۴۶
ب) مقامات و شخصیت های دولتی غیر داوطلب.....	۴۷
حریم خصوصی بین شهروندان مشهور و غیر مشهور.....	۴۸
الف) شهروندان دارای شهرت خوب.....	۴۸
ب) شهروندان دارای شهرت بد.....	۵۰
و) رضایت یا عدم رضایت فرد نسبت به نقض حریم خصوصی.....	۵۱
ز) وجود یا نبود رابطه بین مدعی حریم خصوصی و نقض کننده.....	۵۱

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

فصل سوم

متناظرهای امر به معروف و نهی از منکر

الف) ارشاد.....	۵۴
ب) پند.....	۵۴
اسلام و امر به معروف و نهی از منکر.....	۵۴
امر به معروف و نهی از منکر در قرآن.....	۵۵
برتری مسلمانان بر دیگران ها.....	۵۵
نهی از منکر و ممنوعیت حضور در مجالس.....	۵۶
هلاک گنهکاران و خاموشان و نجات ناهن از منکر.....	۵۷
امر به معروف و نهی از منکر در روایات.....	۶۰
دو آفریده الهی.....	۶۰
تحدیر بر ترک طاعت الهی.....	۶۰
سرشت منتقدان امر به معروف و نهی از منکر.....	۶۰
ترک نهی از منکر به منزله بی دینی.....	۶۱
آیا امر به معروف و نهی از منکر واجب است یا سنت؟.....	۶۱
آیا امر به معروف و نهی از منکر مطلقا واجب است؟.....	۶۲
اختلاف در کیفیت وجوب دو فریضه الهی در دو مقام و جایگاه.....	۶۳

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
علت وجوب این دو فریضه الهی چیست؟.....	۶۴
شرایط امر به معروف و نهی از منکر.....	۶۵
الف) علم و معرفت.....	۶۵
ب) احتمال اثر نتیجه.....	۶۷
ج) نبودن سرور و مفاسد.....	۶۷
د) ادامه و استمرار متدلف.....	۶۸
درجات امر به معروف و نهی از منکر.....	۶۹
الف) مرتبه اول قلب.....	۶۹
ب) مرتبه دوم زبان.....	۷۰
ج) مرتبه سوم ید و عمل.....	۷۰
ضررهای ترک امر به معروف و نهی از منکر.....	۷۲
تاریخچه دایره حسبه.....	۷۵
حسبه چیست و محتسب کیست؟.....	۷۵
تعیین قلمرو امر به معروف و نهی از منکر.....	۷۷
الف) امر به معروف در واجبات فردی و اجتماعی.....	۷۷
ب) امر به معروف در حقوق مردم.....	۷۸
ج) امر به معروف در حقوق مشترک بین خدا و خلق خدا.....	۷۹

فصل چهارم

بررسی شرایط امر به معروف و نهی از منکر

۸۳	هدف از تشریع امر به معروف و نهی از منکر چیست؟
۸۶	حریم خصوصی در فقه و حقوق
۸۷	حریم خصوصی در فقه
۸۷	حریم خصوصی در حقوق
۹۲	امربه معروف و نهی از منکر در فقه و حقوق
۹۹	امربه معروف و نهی از منکر در عرف فقها
۱۰۰	فتوا برخی از فقها در مورد قلمرو امر به معروف و نهی از منکر

فصل پنجم

تعیین نسبت بین

حریم خصوصی و امر به معروف و نهی از منکر

۱۰۹	چگونه می توان وارد حریم خصوصی شد
۱۱۲	ویژگی آمران به معروف و ناهیان از منکر
۱۱۲	شناخت و آگاهی
۱۱۲	اخلاص

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱۳	پایبندی به ارزش ها.....
۱۱۳	مهر.....
۱۱۴	صبرری و بردباری.....
۱۱۴	گذشت و زرگهاری.....
۱۱۴	پرهیز از غرور و خود پسندي.....
۱۱۵	روش ها و شیوه ها از مربي معروف ونهی از منکر.....
۱۱۵	شیوه گفتاری.....
۱۱۶	شیوه نوشتاری.....
۱۱۷	شیوه عملی.....
۱۱۷	شیوه مستقیم و غیر مستقیم.....
۱۱۷	شیوه فردی و جمعی.....
۱۱۸	شیوه تدریج.....
۱۱۸	شیوه تکرار.....
۱۱۸	شیوه تداوم.....
۱۱۹	شیوه سنایش.....
۱۱۹	شیوه نکوهش.....
۱۲۰	شیوه یادآوری نعمت ها و مسئولیت ها.....
۱۲۰	شیوه بیان پاداش و کیفر الهی.....

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

شیوه‌الگوسازی.....	۱۲۱
شیوه‌ تغافل.....	۱۲۱
شیوه‌ گسترش روابط.....	۱۲۲
شیوه‌ محدود کردن روابط.....	۱۲۲
شیوه‌ قطع رابط.....	۱۲۲
از جمله‌ایه تشناییه محاذ جهت نقض حریم خصوصی.....	۱۲۳
تفحص و تجسس در که ع، نوجوان و جوان توسط ولی او.....	۱۲۴
تجسس و تفحص در اطراف دیگری که افشای آن جائز است.....	۱۲۵
تجسس مغبیا به انگیزه و عرض شرعی و عقلایی صحیح.....	۱۲۷
حاکمان اسلامی.....	۱۲۸
تشکیل خانواده در جستجوی نسلی پاک.....	۱۲۸
مصالح عمومی جامعه.....	۱۲۸
نتیجه.....	۱۲۹
فهرست منابع.....	۱۳۲

مقدمه

زندگی فردی و اجتماعی انسان دو چهرهٔ مختلف از حقیقت زندگی اوست و مهمتین و محاله دربارهٔ هدف حقوق، این است که چگونه باید ضرورت های این دو زندگی را با هم جمع کرد و مقصود نهایی کدامیک از آنهاست؟ به گونه ای که نعم اجتماعی نیز حفظ شود.

حقوق که خود مجموعه ای از قواعد الزام آور کلی است و رعایت قواعد آن اجباری است و ایجاد الزام می کند به گفتهٔ بسیاری از حکیمان، زمانی قابل احترام است که علاوه بر آسایش و رفاه عمومی حافظ عدالت نیز باشد؛ از رعایت تناسب بین حق فردی و منافع عمومی است که عدالت اجتماعی به معنای واقعی خود تأمین می شود؛ عدالتی که خود مفهومی اخلاقی است و تعلیمات مذهبی و اقتصادی و سیاسی هر قوم اخلاقی بوجود می آورد. (کاتوزیان، ۱۳۸۵: ۴۳۴)

از جمله حقوق فردی، حریم خصوصی است، پذیرش حوزه هایی که دیگران به راحتی و به بهانه و یا کنجکاوی های مختلف و بدون دلایل منطقی و عقلایی نتوانند وارد آن شوند، حریمی که عدم تجاوز و دخالت

دیگران و رسیدن به آرامش و امنیت جسمی و روحی و روانی در آن، از آرزوها و نیازهای ابتدایی انسان ها در جوامع گذشته تاکنون بوده است. نگاهی اجمالی به تاریخ زندگی انسان ها حاکی از ترسیم قلمرویی است که انتظار آن بوده که دیگران، اعم از افراد و شخصیت های حقیقی و حقوقی و دولت ها بدون اجازه صاحب آن، وارد آن نشوند. ورود به منازل دیگران، استراق سمع، غیبت، بازرسی های بدنی، انگشت نگاری، دسترسی به ژن ها یا ساختار ژنوم افراد، کاوش و جستجو از درون افراد، آشکار ساختن راز دیگران، از جمله اموری هستند که در این قالب، خود را نشان می دهند. پذیرش و شناسایی هویت فردی و اعلام رسمی چنین هویتی، چنانچه از طرف دیگران و چه از طرف دولتمردان و حاکمان، اقتضای پذیرفتن حریم آزادی های فردی را دارد، هرچند در ترسیم این قلمرو و محدوده آن، اختلاف نظر بسیار است که باید گفت: تنها باتکیه بر مبانی نظری این حق، نمی توان به ارائه حل راه های منصفانه و عادلانه پرداخت.

مفهوم حریم خصوصی و حقوق ناشی از آن به معنای امروزی در دهه ۱۹۸۰ توسط لوئیس براندیس، یکی از قضات دادگاه عالی ایالات متحده آمریکا در اواخر قرن ۱۹، در مقاله ای به نام «حق مصونیت حریم خصوصی» برای اولین بار، آن را حق افراد برای تنها بودن تعریف کرد؛ که امروزه با توجه به مبانی و کارکردهای حریم خصوصی یعنی ممانعت از اِزارِی شدن انسان ها، دفاع از استقلال و حق تعیین سرنوشت خود و نیز ارتباط قوی که بین حمایت از حق حریم خصوصی و تحقق و شکوفایی سایر حقوق بشر وجود دارد. این معنا در اسناد

مختلفی مطرح شده؛ از جمله اسنادی که به این موضوع و حقوق مربوط به آن- تا حدودی- اشاره کرده اند: اعلامیه جهانی حقوق بشر (۱۹۴۸)، کنوانسیون اروپایی برای حمایت از حقوق بشر و آزادی بنیادین (۱۹۵۰) و میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی (۱۹۶۶) است (انصاری، ۱۳۸۶: ۵۵)

مفهوم حریم خصوصی و حفظ و پاسداشت آن در رابطه ای که او با دیگران دارد، مفهوم پیدا می کند به دیگر سخن حریم خصوصی به عنوان یک اصل بنیادی، اخلاقی و یکی از اساسی ترین حقوق بشری و حق انسان به عدم دخالت و تجسس و عدم ورود و تجاوز دیگران زمانی معنا و مفهوم خود را به صورت روشن تر می یابد که فرد در اجتماع باشد و با دیگران زندگی کند، اینجاست که بحث تحقق سعادت و سلامت جامعه که فرد نیز یکی از افراد آن جامعه است و برخورداری از یک جامعه نمونه، امر به معروف و نهی از منکر، از مهمترین فرائض الهی و بر مبنای سعادت یک جامعه و رساندن آن به جامعه نمونه تبیین شده است، جلوه می نماید.

مقصود این پژوهش، یافتن نسبت بین حریم خصوصی و امر به معروف و نهی از منکر است، اما وجود ابهامات مفهومی و نظری در خصوص حقوق حریم خصوصی، مانع از ارائه یک نسبت ساده روشن می شود (راعی ۱۳۸۹: ۱۱۴) از این جهت ضروری است که مفهوم، مبنا، ضرورت قلمرو هر یک از آنها، چه حریم خصوصی که حقوق فردی است و چه امر به معروف و نهی از منکر که حقوق جمعی است بررسی و کنکاش می شود.